

Commissie Cultuurhistorie Gemeente Rheden-Rozendaal

*Het College van Burgemeester en
Wethouders van Rozendaal*

De Steeg, 8 februari 2013

Onderwerp: Nader advies inzake de locatiekeuze voor een Brede School in Rozendaal

Geacht college,

Aan uw verzoek om verdere nuancering van ons eerdere advies over de cultuurhistorische waarde van de drie geopperde locaties voor de Brede School voldoen wij graag. We beschrijven eerst de drie geopperde locaties vanuit cultuurhistorisch oogpunt, daarna zullen we de aspecten van waardering behandelen.

De Leermolensenk is het restant van een groter bouwlandcomplex (enk) aan de zuidwestkant van Rozendaal. Op de oudst bekende kaarten staat dit gebied aangegeven als akkerland.

Het Bremlaan gebied is onderdeel van het gebied Lange Akkeren (bron: kadastrale kaart en register 1811-1830). Het noordelijk deel van dit gebied was al langer akkerland. De kavel 258 (het beoogde gebied) was in gebruik als dennenbos. Niet zeker, maar wel waarschijnlijk is dit een plantage. Tussen 1870 en 1890 is dit gebied gevoegd bij het akkerlandcomplex waar de Leermolensenk ook onderdeel van was. Het gebied heeft het karakter van een enk: opstreckende verkaveling, zonder bewoning op de kavels. Qua karakter sluit het dus aan op de Leermolensenk (zie ook de luchtfoto uit 1944).

Het gebied naast de Del 2 is het restant van een individuele heideontginning. Op de kadastrale kaart van 1811-1830 staat het nog genoemd als heide. Op de kaart van 1870 zien we het als een individuele heideontginning (de Nieuwe Aanleg), met een grote kavel waarop een boerderij.

Het akkergebied (de enk) om Rozendaal is in de loop van de tijd voor een groot deel bebouwd, Leermolensenk en Bremlaan zijn twee restanten van dit gebied. Het gebied van de heideontginning van de Del is eerst veranderd in sportvelden, later bebouwd.

Wil men komen tot een rangorde in waardering biedt de methode van Landschapsbeheer Nederland (Handboek Cultuurhistorisch beheer) een goede basis. De waarde van landschapselementen wordt met deze methode benoemd volgens de aspecten zeldzaamheid, kenmerkendheid, samenhang, gaafheid en narratieve waarde.

Zeldzaamheid: landelijk gezien zijn er weinig onbebouwde (delen van) enken, zeker in de omgeving van Arnhem. Door hun ligging tegen de oorspronkelijke dorpen aan zijn veel van de enken bebouwd geraakt. Gebieden als Leermolensenk en Bremlaan zijn dus redelijk

zeldzaam. Een individuele heideontginning vindt men in de buurt vaker (o.a. Plagdel), meestal zijn ze niet bebouwd omdat ze verder weg van de bebouwde kom liggen.

Kenmerkendheid: een oud bouwlandcomplex om een dorp in een zandgebied is kenmerkend.

Ook een individuele heideontginning is kenmerkend, men zocht toen de enken eenmaal waren bezet naar (relatief) vruchtbare, vochthoudende gebieden in het zandlandschap.

Samenhang: beide enkrestanten zijn verwant en ze zijn dus onderling samenhangend.

Ruimtelijk is de samenhang van Leermolensenk met het dorp Rozendaal groter dan die van Bremlaan. van samenhang is bij de Del 2 geen sprake, vooral omdat het object zelf (de ontginning) niet meer intact is.

Gaafheid: beide open gebieden zijn relictten van een enk, er is dus moeilijk te spreken van gaafheid. Men kan stellen dat een groter gebied gaver is, zeker als de randen intact zijn. Van het karakter van de Del 2 is hoegenaamd niets meer over, de boerderij is het enige element dat resteert. Het grootschalige karakter is door de woonbebouwing er omheen verdwenen.

Narratieve waarde: wij begrijpen dat door de ligging en de naam de Leermolensenk in de beleving van de Rozendaler meer doorwerkt als relict dan de Bremlaan. Het terrein van de Del 2 doet nog nauwelijks denken aan het verleden. Ons is geen aanwijzing bekend dat de Nieuwe Aanleg een rol speelt in de belevingswereld van de bewoners van Rozendaal of Velp.

Advies

Onze commissie hecht bijzonder veel waarde aan het aspect zeldzaamheid, waarbij we verder kijken dan het gebied van de gemeente Rozendaal. Dat is voor ons reden om beide restanten van de enk gelijke waarde toe te kennen. Op lokale schaal zijn de open gebieden niet erg zeldzaam; uw gemeente heeft er twee. Indien uw college er de voorkeur aan geeft alleen op lokaal niveau een afweging te maken is enige nuancering in waardering mogelijk. Leermolensenk scoort dan, zoals we hierboven hebben beargumenteerd op de aspecten samenhang, gaafheid en narratieve waarde een iets hogere waarde dan Bremlaan. Beide restanten van de enk zijn veruit van grotere cultuurhistorische waarde dan de Del 2. Dit terrein scoort op de aspecten zeldzaamheid, samenhang, gaafheid en narratieve waarde lager.

Wij hopen met deze toelichting ons standpunt te hebben verduidelijkt. Alleen op lokale schaal is verschil in waardering tussen Leermolensenk en Bremlaan aan te geven. Het moge duidelijk zijn dat wij u deze benadering ontraden. Als afronding geven wij u graag het volgende mee. Restanten van open gebieden staan in een stedelijke/dorpse omgeving vaak onder druk. Ook in uw gemeente blijkt dat het geval. Als werkelijk bescherming van deze gebieden wordt voorgestaan geven wij u in overweging de Belvederebenadering toe te passen. Behoud door ontwikkeling staat daarbij centraal, in plaats van alleen beschermen door bestemmingsplan. Pas als deze gebieden een grotere waarde voor uw inwoners hebben dan paardenweide of decor voor een wandeling kunnen deze enkrestanten duurzaam open blijven. Zoek dus naar een nieuwe, "Rozendaalse" functie

Hoogachtend,
De Commissie Cultuurhistorie,
namens hen,

p/o
drs. K. Loeff, voorzitter